

LITERATURA

- KUJAWA A., KUDŁAWIEC B., GIERCZYK B., STEFANIAK M., KOŁTOWSKA M., MIELCZAREK S. 2012. Czarka austriacka *Sarcoscypha austriaca* (O.Beck ex Sacc.) Boud. w Wielkopolsce. Parki nar. Rez. Przyr. 31, 1: 17-23.
- SZCZEPKOWSKI A., KARASIŃSKI D., GIERCZYK B., KUJAWA A., OBIDZIŃSKI A. 2010 Czarka austriacka *Sarcoscypha austriaca* (O.Beck ex Sacc.) Boud. w Polsce - nowe stanowiska i nowy substrat. Parki nar. Rez. Przyr. 29, 1: 27-36.
- ŻURAWLEW P. 2014. Niezwykła Przyroda Powiatu Pleszewskiego. Wydawnictwa Powiatu Pleszewskiego, Pleszew.
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014r. w sprawie ochrony gatunkowej grzybów. Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa, dnia 16 października 2014 r. Poz. 1408.

Summary

The present note contains information on a new locality of scarlet elfcup *Sarcoscypha austriaca* in Wielkopolska. A cluster of 18 sporocarpia of the fungus were found from February to April 2015 in the vicinity of Piła (commune Chocz, district of Pleszew, ATPOL: CD55), in an alder grove by an old, rotting tree stump of black alder *Alnus glutinosa* Gaertn.

Adres autora:

Eugeniusz Markiewicz
Piła 18, 63-313 Chocz
e-mail: emar52@op.pl

Martyna Paczuszka

WYBIÓRCZOŚĆ SIEDLISKOWA GRYZONI (*MAMMALIA: RODENTIA*) W REZERWACIE PRZYRODY „STAWY SIEDLECKIE”

Habitat preferences by rodents (*Mammalia: Rodentia*) in the “Stawy Siedleckie” nature reserve

W latach 2012-2013 przeprowadzono inwentaryzację drobnych gryzoni w rezerwacie przyrody „Stawy Siedleckie”, który charakteryzuje się znacznym zróżnicowaniem siedlisk (Paczuszka i Goławski 2014). Rezerwat stanowi kompleks stawów, z których większość nie jest zagospodarowana i jest zaliczony do krajowej ostoi ptaków wodno-błotnych. Obszar pokrywa szuwar trzcinowy, turzycowiska, łąki ziołoroślne oraz łożowiska, które

zajmują łącznie 55% powierzchni. Około 5% zajmuje 50-letnie zadrzewienie liściaste budo-
wane głównie przez olchę czarną, osikę oraz brzozę omszoną. Niespełna 40% zajmuje ot-
warte lustro wody. W celu określenia składu gatunkowego drobnych gryzoni i struktury ich
dominacji w poszczególnych siedliskach rezerwatu, przeprowadzono trzy siedmiodniowe
serie odłowów z wykorzystaniem pułapek żywołownych. Badania prowadzono w pięciu róż-
nych siedliskach: I – łąka ziołoroślowa ze związku *Filipendulion ulmariae*, II – turzycowisko
– *Caricetum ripariae*, III – szuwar trzcinowy – *Phragmitetum australis*, IV – mozaika, którą
tworzą: szuwar mozgowy *Phalaridetum arundinaceae* i turzyca błotna *Caricetum acutiformis*
oraz zarośla wierzb szerokolistnych *Salicetum pentandro-cinereae* i ostatnie: V – ok. 50-let-
nie zadrzewienie liściaste składające się głównie z olchy czarnej, osiki oraz brzozy omszonej
z kręgu dynamicznego olsów związku *Alnion glutinosae*. Na każdej pułapko-powierzchni
umieszczono pięć pułapek z przynętą, oddalonych od siebie o ok. dwa metry. Dla schwytanych
osobników wyliczono strukturę dominacji (D) na podstawie wzoru:

$$D = (S_a / S) * 100\%$$

gdzie:

D - struktura dominacji,

S_a - liczba osobników danego gatunku,

S - liczba osobników wszystkich gatunków badanej grupy systematycznej;

oraz łowność (W):

$$W = (N/A) \times 100$$

gdzie:

W - łowność,

N - liczba złowionych osobników,

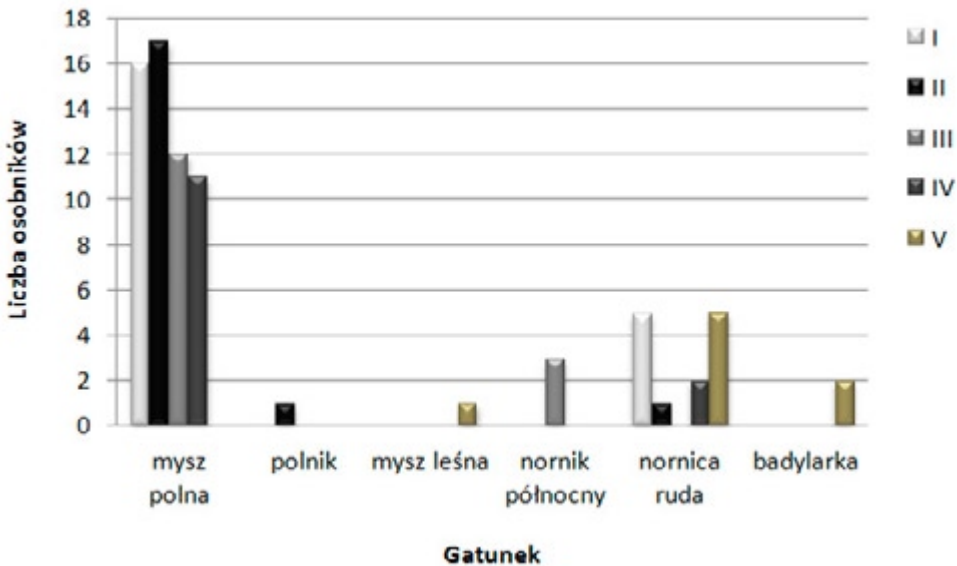
A - liczba pułapko dni na danej powierzchni.

W pułapki odłowiono łącznie 78 osobników należących do sześciu gatunków drobnych
gryzoni. Odłowy wiosenne przyniosły tylko jedną mysz polną *Apodemus agrarius*. Było to
prawdopodobnie spowodowane faktem, iż zimą mamy do czynienia z wysoką śmiertelnoś-
cią drobnych ssaków (Łęcki 2002). W sierpniu przeprowadzono drugą serię odłowów, pod-
czas której stwierdzono przedstawicieli pięciu gatunków gryzoni, a łowność wyniosła: W =
14,286. Najwyższy jej wskaźnik odnotowano jednak we wrześniu: W = 40,714, kiedy to
schwytano osobniki należące do trzech gatunków.

Największą liczbę odłowionych gryzoni odnotowano na łące ziołoroślowej, a drugim z
kolei najbogatszym siedliskiem okazało się turzycowisko. Zdecydowanie mniej zwierząt od-
łowiono w szuwarze trzcinowym, mozaice składającej się z szuwaru mozgowego, turzycy
błotnej i wierzbby szerokolistnej, natomiast na samym końcu uplasowało się liściaste zadrze-
wienie. Najbardziej rozpowszechnionym taksonem była mysz polna. Mysz ta jest zaliczana
do gatunku „dwuśrodowiskowego”, czyli przebywającego w lasach lub na polach uprawnych
w zależności od dostępności pokarmu i aktualnych warunków (Łęcki 2002). Las nie jest ty-
powym środowiskiem myszy polnej. Według Kowalskiego i Ruprechta (1984b) zamieszkuje
ona tylko jego obrzeża. Można z tego wnioskować, iż zadrzewienie liściaste występujące na
„Stawach Siedleckich” nie jest dla niej dogodnym środowiskiem. Być może powodem tego
jest okresowe podnoszenie się poziomu wód gruntowych na tym terenie, a tym samym częś-
ciowe podtapianie owego siedliska. Po myszy polnej najliczniejszym gatunkiem okazała się
nornica ruda *Myodes glareolus* (D = 17,5%), preferująca łąki i zadrzewienia. Gatunek ten pre-
feruje zadrzewione doliny rzeczne, lasy oraz zarośla śródpolne (Kowalski i Ruprecht 1984a),

dlatego też był odławiany zarówno w zadrzewieniu liściastym, jak i na łące ziołoroślowej. Jednak zaskoczeniem jest brak wyraźnej preferencji w odniesieniu do zadrzewienia, co odnotowano w innych badaniach (Zajac 2003). Pozostałe gatunki były łowione w niskiej liczebności i szacowanie preferencji w ich przypadku jest zbyt ryzykowne. Tym niemniej, tak jak należało oczekiwać, mysz leśną *Apodemus flavicollis* odłowiono w zadrzewieniu liściastym, a nornika północnego *Microtus oeconomus* w szuwarze trzcinowym, co pozostaje w zgodzie z opisywanymi preferencjami siedliskowymi dla tych gatunków (Borowski 2011). Polnika *Microtus arvalis* odnotowano na turzycowisku, a badylarkę *Micromys minutus* w liściastym zadrzewieniu (ryc. 1).

Znaczna różnorodność gatunkowa drobnych gryzoni na stawach w Siedlcach wynika z heterogenności siedlisk tych stawów, która pozwala funkcjonować na niewielkim obszarze gatunkom o odmiennych preferencjach względem środowiska, co wykazano także m. in. w Puszczy Białowieskiej (Jancewicz i Gliwicz 2009).

Ryc. 1. Liczba złowionych osobników danego gatunku w poszczególnych siedliskach, podczas całego okresu badań: I – łąka ziołoroślowa ze związku *Filipendulion ulmariae*, II – turzycowisko – *Caricetum ripariae*, III – szuwar trzcinowy – *Phragmitetum australis*, IV – mozaika, którą tworzą: szuwar mozgowy *Phalaridetum arundinaceae* i turzycza błotna *Caricetum acutiformis* oraz zarośla wierzb szerokolistnych *Salicetum pentandro-cinereae*, V – zadrzewienie liściaste z kręgu dynamicznego olsów związku *Alnion glutinosae*.

Fig. 1. The number of caught individuals of a species in particular habitats throughout the research period: I – herbaceous meadow related to *Filipendulion ulmariae*, II – sedge meadow – *Caricetum ripariae*, III – reed rush – *Phragmitetum australis*, IV – mosaic of: *Phalaridetum arundinaceae* and mud sedge *Caricetum acutiformis* and willow bog bush *Salicetum pentandro-cinereae*, V – broadleaved trees from the dynamic alder carrs of *Alnion glutinosae*.

Podziękowania

Serdecznie dziękuję dr. hab. Arturowi Goławskiemu za cenne uwagi merytoryczne oraz pomoc w pracach terenowych.

LITERATURA

- BOROWSKI Z. 2011. Wpływ drapieżnictwa na dynamikę populacji gryzoni - na przykładzie nornika północnego (*Microtus oeconomus*). Instytut Badawczy Leśnictwa, Sękocin Stary.
- JANCEWICZ E., GLIWICZ J. 2009. Czy aktywne metody ochrony przyrody mogą utrzymać bogactwo drobnych ssaków na turzycowiskach? *Studia i Materiały Centrum Edukacji Przyrodniczo-Leśnej* 11(21): 117-123.
- KOWALSKI K, RUPRECHT A. L. 1984a. Rodzina: Nornikowate – *Arvicolidae*. In: PUCEK Z. (Ed.). Klucz do oznaczania ssaków Polski. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa: 169-194.
- KOWALSKI K, RUPRECHT A. L. 1984b. Rodzina: Myszowate – *Muridae*. In: PUCEK Z. (Ed.). Klucz do oznaczania ssaków Polski. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa: 194-220.
- ŁĘCKI R. 2002. Różnorodność gatunkowa drobnych gryzoni w różnowiekowych zadrzewieniach śródpolnych. *Przegląd Przyrodniczy* 13, 1-2: 219-226.
- PACZUSKA M., GOŁAWSKI A. 2014. Teriofauna rezerwatu przyrody „Stawy Siedleckie”. *Chrońmy Przyr. ojcz.* 70, 3: 280-282.
- ZAJĄC T. 2003. Ssaki (Mammalia) Wzgórz Łomnickich (Kotlina Jeleniogórska). *Przyroda Sudetów Zachodnich* 6: 197-210.

Summary

In the years 2012-2013 an inventory of rodents was carried out in the nature reserve “Stawy Siedleckie” situated in central-east Poland. In order to determine the species composition and their dominance structure in individual habitats, three series of catching were held with the assistance of live traps. Six species of rodents were found to occur in the reserve. The highest catch factor was in September while the most frequently caught species was the striped field mouse *Apodemus agrarius*, which, together with the bank vole *Myodes glareolus* proved to be a taxon of wide habitat tolerance as it chose four types of habitats out of the five researched. The numbers of the four other species did not exceed three individuals in single habitats.

Adres autorki:

Martyna Paczuska
Katedra Zoologii
Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach
08-110 Siedlce, ul. Południowa 126
e-mail: martynapaczuska@wp.pl